

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
Министър на образованието и науката

ЗА П О В Е Д

№ РД 09 – 3603/29.12.2020 г.

На основание чл. 36, ал. 2 от Закона за професионалното образование и обучение, във връзка с чл. 2, ал. 1 и 2 от Наредба № 1 от 19.02.2020 г. за организацията и провеждането на изпитите за придобиване на професионална квалификация, при спазване изискванията на чл. 66, ал. 1 и 2 от Административнопроцесуалния кодекс

У Т В Ъ Р Ж Д А В А М

Национална изпитна програма за провеждане на държавен изпит за придобиване на втора степен на професионална квалификация за специалност код **3420201** „Маркетингови проучвания“ от професия код **342020** „Сътрудник в маркетингови дейности“ от професионално направление код **342** „Маркетинг и реклама“.

X

КРАСИМИР ВЪЛЧЕВ
Министър на образованието и науката

МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

НАЦИОНАЛНА ИЗПИТНА ПРОГРАМА

ЗА ПРОВЕЖДАНЕ НА

ДЪРЖАВЕН ИЗПИТ ЗА ПРИДОБИВАНЕ

НА ВТОРА СТЕПЕН НА ПРОФЕСИОНАЛНА КВАЛИФИКАЦИЯ

	Код по СППОО	Наименование
Професионално направление	342	„Маркетинг и реклама
Професия	342020	„Сътрудник в маркетингови дейности“
Специалност	3420201	„Маркетингови проучвания“

Утвърдена със Заповед № РД 09 – 3603/29.12.2020 г.

София, 2020 г.

I. ЦЕЛ НА ИЗПИТНАТА ПРОГРАМА

Националната изпитна програма е предназначена за провеждане на държавния изпит за придобиване на **втора** степен на професионална квалификация по специалност код **3420201 „Маркетингови проучвания“**, професия код **342020. „Сътрудник в маркетингови дейности “** от Списъка на професиите за професионално образование и обучение по чл. 6 от Закона за професионалното образование и обучение.

Целта на настоящата изпитна програма е да определи единни критерии за оценка на професионалните компетентности на обучаваните, изискващи се за придобиване на втора степен по изучаваната професия **„Сътрудник в маркетингови дейности.“**, специалност **„Маркетингови проучвания“**.

Националната изпитна програма е разработена във връзка с чл. 36 от Закона за професионалното образование и обучение (ЗПОО) и чл. 2, ал. 1 и 2 от Наредба № 1 от 19.02.2020 г. за организацията и провеждането на изпитите за придобиване на професионална квалификация.

II. ОБЯСНИТЕЛНИ БЕЛЕЖКИ

Националната изпитна програма включва:

- за частта по теория на професията – осемнадесет изпитни теми с кратко описание на учебното съдържание по всяка тема и указание за разработване на писмен тест по всяка изпитна тема;
- за частта по практика на професията - указание за съдържанието на индивидуалните задания;
- критериите за оценяване на резултатите от обучението;
- система за оценяване;
- препоръчителна литература.
- Приложения:
 - а. Примерен изпитен билет;
 - б. Примерно индивидуално задание;
 - в. Примерно указание за разработване на писмен тест.

Държавният изпит – част по теория на професията, се провежда като писмен изпит по една и съща изпитна тема за учениците и/или за обучаваните за дадено училище или обучаваща институция.

Училището/обучаващата институция въз основа на писмено заявено желание на обучаемите по чл. 3, ал. 11 от Наредба № 1 от 19.02.2020 г. за организацията и провеждането на изпитите за придобиване на професионална квалификация може да организира провеждането на държавния изпит – част по теория на професията като писмен тест.

С изпитната тема или изпитния тест се проверява задължителното за усвояване и контрол учебно съдържание на равнища „Знание“, „Разбиране“ и „Приложение“, като броят и равнището на всяка задача се определят към критериите за оценка за всяка изпитна тема.

При избран от училището/обучаващата институция вариант на провеждане на изпита с писмен тест въз основа на критериите за оценка се съставят тестовите задачи.

Всяка тестова задача задължително съдържа глагол (при възможност започва с глагол), изразяващ действието, което трябва да извърши обучаваният, и показващ равнището по таксономията на Блум, еталона на верния отговор и ключ за оценяване - пълния отговор за който се получават максимален брой точки съобразно равнището на задачата, определени в таблицата за критериите за оценка на всяка изпитна тема.

Към всеки тест се разработва:

1. Указание за работа, която включва:

- целта на теста - какви знания и умения се оценяват с него;
- представяне и описание на теста - брой задачи, типология (задачи със свободен отговор; задачи за допълване/съотнасяне; задачи с изборен отговор) и начин на работа с тях;
- продължителност на работа с теста;
- начин на оценяване на резултатите от теста.

2. Методически указания за комисията по оценяване

Всеки член на комисията по оценяване получава тестовите задачи, еталона на верния отговор и ключ за оценяване.

За оценката на писмена работа по изпитна тема комисията по оценяване на изпита – част по теория на професията, назначена със заповед на директора на училището/ръководителя на обучаващата институция, определя за всеки критерий конкретни показатели, чрез които да се диференцира определеният брой присъдени точки.

За оценката на писмения тест комисията използва еталона на верния отговор и ключ за оценяване.

Чрез държавния изпит – част по практика на професията и специалността, се проверяват и оценяват професионалните умения и компетентности на обучаваните, отговарящи на **втора** степен на професионална квалификация. Изпитът се провежда по индивидуални задания и критерии за оценяване, изготвени от комисията за провеждане и оценяване на изпита - част по практика на професията. Броят на изготвените задания трябва да бъде поне с един повече от броя на явяващите се в деня на изпита.

III. ИЗПИТНИ ТЕМИ

Изпитна тема № 1: Пазарна среда

- Пазар. Класификация на пазарите
- Стока. Пари. Цена.
- Търсене, закон на търсенето, еластичност на търсенето
- Предлагане, закон на предлагането, еластичност на предлагането

Критерии за оценяване на изпитна тема № 1	Максимален брой точки
1. Дефинира и характеризира същността на понятието пазар в контекста на другите форми на обществена организация на производство. Класифицира пазарите според зададени критерии	10
2. Познава, описва и характеризира понятията стока, пари и цена като проследява логическата връзка между тях	10
3. Дефинира понятието търсене и извежда кривата на търсенето. Характеризира закона на търсенето и го онагледява графически. Познава ценовите и неценови детерминанти на търсенето. Извежда изменението на търсенето вследствие действието на отделните фактори и дава примери за това	20
4. Дефинира понятието еластичност на търсенето. Изброява и характеризира отделните видове еластичност. Познава кръстосаната ценова еластичност на търсенето и я прилага при заместващи се и допълващи стоки.	20
5. Дефинира понятието предлагане и извежда кривата на предлагане. Характеризира закона на предлагане и го онагледява графически. Познава ценовите и неценови детерминанти на предлагането. Извежда изменението на предлагането вследствие действието на отделните фактори и дава примери за това..	20
6. Дефинира понятието еластичност на предлагането. Различава и характеризира отделните видове еластичност	20
Общ брой точки:	100

Изпитна тема № 2: Брутен вътрешен продукт и брутен национален продукт

- *Понятие за брутен вътрешен продукт/БВП/ и брутен национален продукт/БНП/*
- *Подходи за измерване на брутен вътрешен продукт/БВП/*
- *Чист вътрешен продукт, вътрешен доход, личен и разполагаем личен доход*
- *Дефлатор на брутен вътрешен продукт/БВП/*

Критерии за оценяване на изпитна тема № 2	Максимален брой точки
1. Дефинира и характеризира същността на понятията брутен вътрешен продукт /БВП/ и брутен национален продукт /БНП/. Познава и описва подходите за измерване на националния продукт	20
2. Дефинира понятието добавената стойност и дава пример за нейното образуване при производството на определен вид стока като краен продукт	20
3. Познава процеса, свързан с кръгооборота на потоците за прилагане на разходния и доходния подход за измерване на БВП. Притежава знания и умения при изясняване на схемите за кръгооборота на потоците	20
4. Различава и характеризира разходния и доходния подход за определяне величината на БВП, дефинира основните понятия, свързани с тяхното определяне	20
5. Познава и описва същността на понятията чист вътрешен продукт/ЧВП/, вътрешен доход, личен доход, разполагаем личен доход и анализира зависимостта между БВП, ЧВП и вътрешен доход .	10
6. Дефинира дефлатора на БВП и значението му за определяне на тенденциите в изменението на цените на стоките и услугите	10
Общ брой точки:	100

Изпитна тема № 3: Инфлация

- *Инфлация – определение и измерване*
- *Видове инфлация*
- *Инфлация и безработица*
- *Антиинфлационна политика*

Критерии за оценяване на изпитна тема № 3	Максимален брой точки
1. Дефинира понятията инфлация и дефлация и характеризира връзката на инфлацията с паричните и ресурсните пазари	20
2. Изброява показателите за измерване на инфлацията и написва формулите за индекс на потребителските цени и годишния темп на инфлацията	20

3. Различава и характеризира различните видове инфлация и посочва последиците от тях	20
4. Познава графиките: за инфлация на търсенето и инфлация на разходите при краткосрочен период като ги обяснява и анализира зависимостите в тях	10
5. Разбира кривата на Филипс, обяснява и анализира зависимостта между инфлацията и безработицата	10
6. Познава теоретичните концепции за антиинфлационна политика и посочва механизмите за премахване на причините за инфлацията	20
Общ брой точки:	100

Изпитна тема № 4: Заетост и безработица

- *Зает, безработен, неработещ*
- *Измерване равнището на безработицата*
- *Форми (видове) на безработицата*
- *Механизъм на безработицата, теоретични концепции*
- *Икономически и социални последици от безработицата*

Критерии за оценяване на изпитна тема № 4	Максимален брой точки
1. Дефинира и обяснява същността на понятията: заетост, пълна заетост и безработица	20
2. Различава институционалното и неинституционално население и определя лицата като: заети(работещи), незаети(безработни) и неработещи	10
3. Познава начина за измерване и установяване равнището на безработицата	20
4. Характеризира и сравнява различните форми на безработицата (текуща, структурна и циклична) и посочва причините за възникването	20
5. Познава и характеризира концепциите за заетост и безработица (класическа и неокласическа); чертае графики, свързани с механизмите за формиране на заетостта при различните подходи и ги анализира	20
6. Описва примери за икономически и социални последици от безработицата от гледна точка на отделния човек и обществото като цяло	10
Общ брой точки:	100

Изпитна тема № 5: Анализ на пазарните възможности.

- *Маркетингова среда – външна и вътрешна.*
- *Анализ на търсенето.*
- *Сегмент и сегментиране. Критерии и методи за сегментиране на пазара.*
- *Анализ на конкуренцията*

Критерии за оценяване на изпитна тема № 5	Максимален брой точки
1. Дефинира и характеризира основните понятия пазар, пазарно търсене и пазарна среда	10
2. Познава и обяснява външната среда, в която предприятието осъществява своята дейност. Разграничава юридическата и икономическата рамка на търговската дейност	20
3. Разбира и обяснява същността на сегмента и сегментирането. Посочва и изяснява сегментационни критерии и сегментационни методи Разбира и описва етапите на сегментиране на пазара.	20
4. Описва и характеризира конкуренцията и конкурентните структури. Посочва показателите за измерване на търговските и икономическите резултати и определя позицията на дадена фирма спрямо конкурентите	20
5. Познава и характеризира информационните източници за осъществяване на пазарния анализ .	20
6. Разбира и обяснява значението на количествените и качествени проучвания, базите данни за търговията, дигиталната информация и анализа на търговските данни	10
Общ брой точки:	100

Изпитна тема № 6: Фирмено предлагане

- *Продуктови стратегии – същност и цели.*
- *Продукт - същност и нива на продукта. Видове продукти и тяхната класификация. Продуктова йерархия. Конкурентноспособност на продуктите.*
- *Маркетингова концепция за жизнения цикъл на продукта. Основни продуктови стратегии.*
- *Иновация на продуктовия асортимент .- видове. Основни етапи на иновационния процес. Търговска марка*

Критерии за оценяване на изпитна тема № 6	Максимален брой точки
1. Дефинира същността, целите и задачите на продуктовата политика. Познава основните понятия в продуктовата и иновационната политика на фирмата	20
2. Разбира, сравнява, описва, обяснява видовете продукти, тяхната класификация, продуктовата йерархия	20
3. Разбира, обяснява и описва конкурентноспособността на отделните продукти..	20
4. Описва значението на концепцията за жизнения цикъл на продукта като неразделна част от продуктовата политика. Разбира и правилно обяснява етапите в жизнения цикъл на продукта	20
5. Правилно обяснява значението на конкурентноспособността на продуктите и търговската марка за увеличаване на продажбите. Посочва	20

етапите и значението на търговската марка и опаковка. Обяснява основните изисквания към тях	
Общ брой точки:	100

Изпитна тема № 7: Основни маркетингови понятия

- *Възникване и роля на маркетинга.*
- *Същност и съдържание на маркетинга.*
- *Маркетинг микс- същност и елементи*
- *Видове маркетинг*
- *Маркетингови концепции*

<i>Критерии за оценяване на изпитна тема № 7</i>	<i>Максимален брой точки</i>
1. Дефинира, назовава, формулира същността, съдържанието и ролята на маркетинга. Описва ролята на маркетинга в основните видове организации	20
2. Познава и разбира видовете маркетинг, описва основните понятия и методи в маркетинга.	20
3. Разбира, сравнява, описва, обяснява елементите на маркетинг-микса.	20
4. Дефинира и характеризира признаците за класификация на маркетинга. Назовава и обяснява видовете маркетинг	20
5. Съставя концепция за определена маркетингова дейност в организация като прилага основните маркетингови техники	20
Общ брой точки:	100

Изпитна тема № 8: Предприятието-същност, функции и видове

- *Същност на предприятието. Фирма .*
- *Предприятието и неговата обществена среда.*
- *Принципи за създаване и функциониране на предприятието*
- *Функции на предприятието*
- *Видове предприятия*

<i>Критерии за оценяване на изпитна тема № 8</i>	<i>Максимален брой точки</i>
1. Дефинира същността и съдържанието на предприятието като основна икономическа единица. Формулира точно разграничението между предприятието и фирмата	20
2. Познава и характеризира съвкупността от фактори, които определят външната среда, в която функционира предприятието	20
3. Назовава и описва принципите за създаване и функциониране на предприятието.	20

4. Дефинира, описва и сравнява функциите на предприятието в зависимост от постигането на различни резултати от неговото съществуване.	20
5. Класифицира предприятията в зависимост от различните критерии (вида на участниците, размер, отрасъл и т.н).	20
Общ брой точки:	100

Изпитна тема № 9: : Производствени фактори на предприятието

- Същност на капитала от гледна точка икономика на предприятието.
- Състав и структура на капитала
- Състав и структура на персонала.
- Класификации на структурата на персонала
- Способност и готовност за труд. Фактори влияещи върху търсенето и предлагането на труд и формиране на работната заплата.

Критерии за оценяване на изпитна тема № 9	Максимален брой точки
1. Дефинира, разбира и характеризира същността, на капитала като един от производствените фактори на предприятието. Разбира специфичното съдържание на категорията от гледна точка на предприятието	20
2. Познава и формулира съставните части на капитала в предприятието. Описва и разбира елементите на собствения и привлечен капитал и тяхната роля в образуването на финансовия резултат. Дефинира и характеризира структурата на капитала	20
3. Описва, разбира, и характеризира елементите на състава на персонала	20
4. Характеризира признаците за класификация на структурата на персонала. Назовава и описва елементите на всяка една структура.	20
5. Дефинира и описва категориите способност и готовност за труд. Разглежда взаимодействието им с другите фактори влияещи върху търсенето и предлагането на труд. Обяснява работната заплата като резултат от действието на тези пазарни сили	20
Общ брой точки:	100

Изпитна тема № 10:: Трудов договор

- Същност и правна характеристика на трудовия договор.
- Съдържание на трудовия договор
- Видове трудови договори
- Сключване и изпълнение на трудовия договор-задължение за регистрация
- Изменение и прекратяване на трудовия договор.

Критерии за оценяване на изпитна тема № 10	Максимален брой точки
1. Дефинира, разбира и характеризира същността, на трудовия договор.	20
2. Познава и посочва основните характеристики на трудовия договор	20
3. Характеризира видовете трудови договори. Обяснява съдържанието на трудовия договор	20
4. Обяснява процеса на сключване и изпълнение на трудовия договор.	20
5. Анализира изменението и прекратяването на трудовия договор.	20
Общ брой точки:	100

Изпитна тема № 11: : Изпълнителна власт – Министерски съвет

- *Конституционни основи на осъществяването на изпълнителната власт в България*
- *Министерски съвет – висш орган на изпълнителната власт.*
- *Избор, състав, прекратяване на пълномощията.*
- *Правомощия на Министерския съвет. Актове – видове, правна същност*
- *Взаимоотношения на Министерския съвет с Народното събрание, президента, съдебните и местните органи*

Критерии за оценяване на изпитна тема № 11	Максимален брой точки
1. Дефинира, разбира и характеризира същността, на изпълнителната власт и конституционните основи за осъществяването и. Познава условията за създаване на МС, както и срока и състава му	20
2. Познава и характеризира ролята на МС като висш орган на изпълнителната власт. Формулира и описва отделните правомощия на МС като посочва и значението им за осъществяването на изпълнителната власт	20
3. Разглежда и обяснява правната процедура по избор на Министерски съвет. Описва състава и процедурата за прекратяване на правомощията, когато това е наложително	20
4. Характеризира правната същност и назовава актовете, с които МС осъществява изпълнителната власт. Посочва значението и правния ред за издаването на всеки отделен акт..	20
5. Разглежда и обяснява правните основи и ред на изграждането на взаимоотношенията на МС, Народното събрание, Президента, съдебните и местните органи..	20
Общ брой точки:	100

Изпитна тема № 12: Предмет и метод на счетоводството

- *Средствата на предприятието и техните източници. Формулиране на предмета и метода на счетоводството.*
- *Активите на предприятието като обект на счетоводството*
- *Пасивите на предприятието като обект на счетоводството.*
- *Стопанските операции и процеси като обект на счетоводството.*
- *Стопанско-правните взаимоотношения като обект на счетоводството. Метод на счетоводството*

Критерии за оценяване на изпитна тема № 12	Максимален брой точки
1. Обяснява, разбира и характеризира същността на имущественото състояние на предприятието в неговото многообразие и динамика. Формулира понятията, с които се характеризира състоянието и промените в имуществото	20
2. Дефинира и характеризира активите на предприятието като обект на счетоводството. Класифицира активите според икономическата им същност и роля в осъществяваната дейност.	20
3. Дефинира и характеризира пасивите на предприятието като обект на счетоводството. Познава и описва видовете пасиви според техния произход	20
4. Описва и характеризира стопанските операции и процеси като обект на счетоводството. Разглежда многообразието от стопански операции според промените, които предизвикват в резултат на осъществяваната дейност.	20
5. Познава стопанско-правните взаимоотношения като обект на счетоводството. Разглежда и характеризира частният метод на счетоводството. Дефинира неговите елементи	20
Общ брой точки:	100

Изпитна тема № 13: Счетоводно отчитане на разходите в предприятието

- *Същност и класификация на разходите в предприятието.*
- *Счетоводно отчитане на разходите по икономически елементи и разходи за дейността в предприятието.*
- *Счетоводно отчитане на финансовите и извънредни разходи в предприятието*

Критерии за оценяване на изпитна тема № 13	Максимален брой точки
1. Описва, разбира и характеризира същността на разходите в предприятието от счетоводна гледна точка. Формулира и познава критериите за класификация на разходите в предприятието. Назовава и характеризира видовете разходи в зависимост от прилаганите критерии.	20

2. Дефинира и характеризира разходите по икономически елементи Класифицира видовете разходи според техния вид и икономическо съдържание. Познава счетоводните сметки, по които се отразяват отделните видове разходи	20
3. Дефинира и характеризира разходите по видове дейности на предприятието. Класифицира видовете разходи според вида на дейността. Познава и описва видовете синтетични сметки за отчитане на разходите по видове дейности	20
4. Дефинира и характеризира същността на финансовите разходи на предприятието. Класифицира и познава видовете финансови разходи в предприятието. Познава и описва видовете сметки, за отчитане отделните видове финансови разходи	20
5. Дефинира и характеризира същността на извънредните разходи на предприятието. Познава и характеризира синтетичната операционна сметка, с която се отчитат тези разходи .	20
Общ брой точки:	100

Изпитна тема № 14: Счетоводно отчитане на приходите в предприятието

- Същност и класификация на приходите в предприятието.
- Счетоводно отчитане на приходите от продажби и финансираня в предприятието .
- Счетоводно отчитане на финансовите и извънредни приходи в предприятието

Критерии за оценяване на изпитна тема № 14	Максимален брой точки
1. Дефинира, разбира и характеризира същността на приходите в предприятието от счетоводна гледна точка. Назовава и характеризира видовете приходи в зависимост от начина на отчитане	20
2. Описва и характеризира приходите от продажби на продукция, стоки и услуги. Познава и описва счетоводните сметки за счетоводното отчитане на приходите от продажби.	20
3. Дефинира и характеризира финансовите приходи в предприятието. Класифицира видовете финансови приходи според техния източник.	20
4. Познава и описва видовете счетоводни сметки за отчитане на отделните видове приходи	20
5. Дефинира и характеризира същността на извънредните приходи на предприятието. Познава и обяснява счетоводната сметка, с която се отчитат тези приходи	20
Общ брой точки:	100

Изпитна тема № 15: Предприемаческа дейност и предприемаческо поведение

- *Предприемаческа дейност, предприемачески процес и иновация*
- *Предприемачески умения и характеристики .*
- *Предприемаческо мислене и етично поведение*
- *Групова динамика и работа в екип*

Критерии за оценяване на изпитна тема № 15	Максимален брой точки
1. Дефинира, разбира и характеризира предприемачеството като дейност. Познава същността на предприемаческия процес	20
2. Посочва зависимостта на предприемачески процес от иновацията.	20
3. Разграничава предприемаческите характеристики и умения	20
4. Анализира предприемаческото мислене и етично поведение	20
5. Обобщава ролята на груповата и екипна работа на маркетинговите специалисти .	20
Общ брой точки:	100

Изпитна тема № 16: Теоретични основи на финансите

- *Предпоставки за възникване на финансите. Държавата и финансите.*
- *Функции на публичните финанси.*
- *Финансова система*
- *Публични блага: същност и видове*

Критерии за оценяване на изпитна тема № 16	Максимален брой точки
1. Дефинира, разбира и характеризира същността на категорията финанси. Назовава причините за появата на парите и финансите . Познава и описва взаимовръзката на финансите с появата на държавата	20
2. Дефинира и характеризира функциите на финансите, чрез които се проявява тяхната същност	20
3. Характеризира същността на стабилизационната функция на финансите. Разглежда влиянието на паричната и фискална политика за въздействие върху икономиката	20
4. Дефинира и характеризира същността на финансовата система. Познава и характеризира елементите на финансовата система. Описва и класифицира финансовите пазари като динамично звено на финансовата система	20

5. Познава възникването и същността на публичното стопанство Дефинира и характеризира същността и особеностите на публичните блага. Класифицира и описва видовете публични блага	20
Общ брой точки:	100

Изпитна тема № 17: Държавен бюджет

- Същност и принципи за изграждане на държавния бюджет.
- Видове бюджети.
- Бюджетна технология.
- Закон за държавния бюджет в Република България.

Критерии за оценяване на изпитна тема № 17	Максимален брой точки
1. Дефинира, разбира и характеризира същността на категорията бюджет. Посочва и характеризира основните принципи при изграждане на държавния бюджет	20
2. Класифицира видовете бюджети в зависимост от обхвата, икономическите условия в страната и функционалното предназначение Познава и описва разпоредителите с бюджетни средства..	20
3. Познава и характеризира основните фази на бюджетния процес. Описва и разглежда процедурните стъпки, които се осъществяват на всеки един етап от бюджетния процес	20
4. Дефинира и обяснява правните норми, на които е изграден бюджетния процес. Характеризира законовите изисквания , свързани с държавния бюджет	20
5. Познава закона за държавния бюджет като закон уреждащ съставянето, приемането, изпълнението и отчитането на държавния бюджет на Република България	20
Общ брой точки:	100

Изпитна тема № 18: Качество и конкурентоспособност

- Същност и значение на качеството.
- Показатели за оценка на качеството. Системи за управление на качеството.
- Фактори за повишаване на качеството и конкурентоспособността .
- Показатели за качеството на продукцията, при формирането на пазарната стратегия на предприятието

Критерии за оценяване на изпитна тема № 18	Максимален брой точки
1. Дефинира, разбира и характеризира понятията качество и конкурентоспособност.	20

2. Посочва системите за управление на качеството и показателите за качеството на продукцията, при формирането на пазарната стратегия на	20
3. Обосновава необходимостта от показатели при оценка на качеството	20
4. Обяснява значението на стандартите и сертификатите като база за управление на качеството	20
5. Анализира факторите за повишаване на качеството и конкурентоспособността	20
Общ брой точки:	100

IV. УКАЗАНИЯ ЗА СЪДЪРЖАНИЕТО НА ИНДИВИДУАЛНИТЕ ЗАДАНИЯ

Индивидуалното задание съдържа пълното наименование на училището/обучаващата институция, празни редове за попълване трите имена на обучавания, квалификационната форма, началната дата и началния час на изпита, крайния срок на изпита – дата и час, темата на индивидуалното практическо задание и изискванията към крайния резултат от изпълнението на заданието. По решение на комисията могат да се дадат допълнителни указания, които да подпомогнат обучавания при изпълнение на индивидуалното практическо задание.

Индивидуалните задания се изготвят от комисията за провеждане и оценяване на изпита част по практика на професията и специалността в училището/обучаващата институция. Всеки обучаван изтегля индивидуалното си задание, в което веднага саморъчно написва трите си имена.

Примерно индивидуално практическо задание № ...:

Тема:.....

Индивидуално задание:

Темите на индивидуалните/екипните практически задания за държавния изпит по практика на професията отразяват маркетинговия подход към определен продукт/услуга. Те могат да са ориентирани в следните области: организация, провеждане и анализ на резултатите от маркетингово проучване, сегментиране и позициониране на пазара, идентифициране и използване на конкурентни предимства, конкурентоспособност на продукта/услугата, стимулиране на продажбите, налагане на търговска марка, насърчаване на иновационни продукти и техники.

1. Указания (инструкции/изисквания) за изпълнение на практическото задание:

- Да се разработи програма за провеждане на маркетингово проучване по конкретна тема като съблюдава основните етапи, през които то се реализира;
- Аргументирано да се обясни избора на използвания метод за даденото проучване;
- Да се изведат основните резултати от проучването, подплатени със съответното таблично и графично оформление;
- Да се използват разнообразни критерии за сегментиране на пазара на даден продукт;
- Да се събере надеждна информация за възприятията на целевата аудитория за дадения продукт/услуга и на тази база да се разработят ефективни стъпки за позиционирането му;
- Да се разработи маркетинг- микс
- Да се изведат онези характеристики на продукта, които го правят по-добър от продуктите на конкурентите;
- Да се опишат и обяснят основните канали и средства за реклама. на дадения продукт;
- Да се формулират основните средства за маркетингова комуникация и на тази база да се предложат ефективни стъпки за стимулиране продажбите. .

2. Критерии за оценяване

За всяко индивидуално задание комисията по провеждане и оценяване на изпита по практика на професията и специалността, назначена със заповед на директора на училището/ръководителя на обучаващата институция, разработва показатели по критериите, определени в таблицата. Посочва се максималният брой точки, които се поставят при пълно, вярно и точно изпълнение на показателя.

Пример:

<i>Критерии и показатели за оценяване</i>	<i>Максимален брой точки</i>	<i>Тежест</i>
1. Спазване на правилата за здравословни и безопасни условия на труд и опазване на околната среда		<i>да/не</i>
<i>1.1. Избира и използва правилно лични предпазни средства</i> <i>1.2. Правилно и по безопасен начин използва предметите и средствата на труда</i> <i>1.3. Разпознава опасни ситуации, които биха могли да възникнат в процеса на работа, дефинира и спазва предписания за своевременна реакция</i> <i>Забележка: Критерий 1 няма количествено изражение, а качествено. Ако обучаваният по време на изпита създава опасна ситуация, застрашаваща собствения му живот или живота на други лица, изпитът се прекратява и на обучавания се поставя оценка слаб (2).</i>		

2. Ефективна организация на работното място		5
2.1. Спазване на хигиена на работното място	1	
2.2. Правилно формулиране на целите и задачите на разработката	1	
2.3. Целенасочено търсене, обработване и анализиране на информация, свързана с изпитното задание	2	
2.4. Работа с равномерен темп за определено време	1	
3. Спазване изискванията на правилниците, наредбите и предписанията		5
3.1. Познаване на нормативната уредба при прилагането на маркетинговия подход към определен продукт/услуга	3	
3.2. Прилагане на актуални източници на информация при изготвяне на индивидуалното задание	2	
4. Правилна практическа разработка на проблема според индивидуалното практическо задание		30
4.1. Правилно прилагане на теоретичните постановки като се преценява значението им за конкретния практически проблем	10	
4.2. Умело използване на подобрения инструментариум на практика;	10	
4.3. Провеждане на ефективен анализ, конструиране на съответните изводи и използване на таблици и диаграми за представяне на получените резултати	10	
5. Спазване технологията и механизмите на маркетинговия подход към даден продукт според индивидуалното практическо задание		30
5.1. Познаване и прилагане технологията и процедурите за прилагане на маркетинговия подход към дадена стока/услуга.	10	
5.2. Изпълнява индивидуалното задание съобразно зададената тема и указания, като представя изчерпателна информация	10	
5.3. Спазва технологичната последователност при прилагане на маркетинговия подход	10	
6. Качество на изпълнението на индивидуалното практическо задание		30
6.1. Точно, ясно, изчерпателно и последователно изготвяне на отделните етапи, свързани с индивидуалното задание Всяка завършена операция съответства на изискванията на съответната технология	10	
6.2. Оформяне и представяне на резултатите и изводите от съответните маркетингови процедури съгласно изискванията поставени в индивидуалното задание	10	
6.3. Изпълняване на заданието в поставения срок	10	
Общ брой точки:		100

V. СИСТЕМА ЗА ОЦЕНЯВАНЕ

Оценяването на резултатите от държавния изпит за придобиване на втора степен на професионална квалификация по специалността код 3420201 **“Маркетингови проучвания“**, професия код 342020 **„Сътрудник в маркетингови дейности“** е в точки, както следва:

- част по теория на професията - максимално 100 точки;
- част по практика на професията - максимално 100 точки.

Всяка част от държавния изпит е успешно положена при постигане на петдесет на сто от максималния брой точки.

Формирането на окончателната оценка от изпита е в съотношение - 40 процента частта по теория на професията и 60 процента частта по практика на професията от общия брой точки.

Окончателната оценка в брой точки се формира след успешното полагане на всяка част от изпита и се изчислява, както следва:

Окончателната оценка в брой точки е равна на $0,4 \times$ получения брой точки от частта по теория на професията + $0,6 \times$ получения брой точки от частта по практика на професията.

Окончателната оценка от брой точки се превръща в цифрова оценка с точност до 0,01 по формулата:

Цифрова оценка = окончателната оценка в брой точки \times 0,06.

Окончателната оценката от държавния изпит за придобиване на квалификация по професията е с количествен и качествен показател, с точност до 0,01 и се определя, както следва:

- а) за количествен показател от 2,00 до 2,99 се определя качествен показател слаб;
- б) за количествен показател от 3,00 до 3,49 се определя качествен показател среден;
- в) за количествен показател от 3,50 до 4,49 се определя качествен показател добър;
- г) за количествен показател от 4,50 до 5,49 се определя качествен показател много добър;
- д) за количествен показател от 5,50 до 6,00 се определя качествен показател отличен.

VI. ПРЕПОРЪЧИТЕЛНА ЛИТЕРАТУРА

1. Щерев, Н. „Маркетинг“ част 1, изд. Мартилен, 2016 г., гр. София;
2. Щерев, Н. и колектив, „Маркетинг и реклама – част втора приложен маркетинг“, изд. Мартилен, 2020 г., гр. София.;
3. Колектив, „Маркетинг“, изд. УНСС, 2008г., гр. София;

4. С. Желев, С. Маркетингови изследвания за маркетингово решение, изд. УНСС, 2010 г.
5. Доганов, Д., колектив, „Маркетинг“, изд. Дионис, 2007 г., гр. София;
6. Спасов, Тр, Пашов. Пл. Микроикономика, Нова звезда, 2006
7. Спасов, Тр, Пашов. Пл. Макроикономика, Нова звезда, 2006
8. Петров, Л., Обща теория на счетоводната отчетност. Мартилен, 2011 г.,
9. Павлова, Св., Счетоводство на предприятието“. Мартилен, 2013 г., гр. София.
10. Колектив, “Икономика на предприятието“, изд. Мартилен, 2020 г., гр. София;
11. Миткова, Т., Д. Бинева, Финанси, изд. Мартилен 2017 г, гр. София.
12. Георгиев, Л., „Ефективни продажби–Търговски техники“, изд. Мартилен, 2018 г., гр. София
13. Колектив, „Основи на правото“, изд. Мартилен 2017 г, гр. София.
14. Тодоров, К, “Предприемачество и мениджмънт“, изд. Мартилен 2020 г, гр. София
15. Нормативни актове
16. Друга литература.

VII. АВТОРСКИ КОЛЕКТИВ

1. Райко Иванов – Национална търговско-банкова гимназия, гр. София

VIII. ПРИЛОЖЕНИЯ

а) примерен изпитен билет

<p>.....</p> <p><i>(пълно наименование на училището/обучаващата институция)</i></p> <p>ДЪРЖАВЕН ИЗПИТ – ЧАСТ ПО ТЕОРИЯ НА ПРОФЕСИЯТА И СПЕЦИАЛНОСТТА,</p> <p>ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА ВТОРА СТЕПЕН НА ПРОФЕСИОНАЛНА КВАЛИФИКАЦИЯ</p> <p><i>по професия код 342020 „Сътрудник в маркетингови дейности“. “</i></p> <p><i>специалност код 3420201 „Маркетингови проучвания “</i></p> <p><i>Изпитен билет №1.</i></p> <p><i>Изпитна тема: Пазарна среда</i></p>
--

Кратко описание на учебното съдържание *Пазар. Класификация на пазарите. Стока. Пари. Цена. Търсене, закон на търсенето, еластичност на търсенето .Предлагане, закон на предлагането, еластичност на предлагането*

Описание на дидактическите материали:

Председател на изпитната комисия:.....
(име, фамилия) (подпис)

Директор/ръководител на обучаващата институция:.....
(име, фамилия) (подпис)
(печат на училището/обучаващата институция)

б) Примерно индивидуално практическо задание

.....
(пълно наименование на училището/обучаващата институция)

**ДЪРЖАВЕН ИЗПИТ - ЧАСТ ПО ПРАКТИКА НА ПРОФЕСИЯТА И
СПЕЦИАЛНОСТТА,**

**ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА ВТОРА СТЕПЕН НА ПРОФЕСИОНАЛНА
КВАЛИФИКАЦИЯ**

по професия код 342020 „Сътрудник в маркетингови дейности “

специалност код 3420201 „Маркетингови проучвания “

И н д и в и д у а л н о п р а к т и ч е с к о з а д а н и е №

На ученика/обучавания

(трите имена на ученика/обучавания)

отклас/курс, начална дата на изпита: начален час:

крайна дата на изпита: час на приключване на изпита:

1. Да се обоснове маркетингологично въвеждането на аниматорството като нов вид туристическа услуга

(вписва се темата на практическото задание)

2. Указания (инструкции/изисквания) за изпълнение на практическото задание:

- Да се разработи програма за провеждане на маркетингово проучване по конкретна тема като съблюдава основните етапи, през които то се реализира;
- Аргументирано да се обясни избора на използвания метод за даденото проучване;
- Да се изведат основните резултати от проучването, подплатени със съответното таблично и графично оформление;
- Да се използват разнообразни критерии за сегментиране на пазара на даден продукт/услуга;
- Да се събере надеждна информация за възприятията на целевата аудитория за дадения продукт/услуга и на тази база да се разработят ефективни стъпки за позиционирането му;
- Да се разработи маркетинг-микс за новата туристическа услуга
- Да се изведат онези характеристики на продукта, които го правят по-добър от продуктите на конкурентите;
- Да се опишат и обяснят основните канали и средства за реклама на дадения продукт;
- Да се формулират основните средства за маркетингова комуникация и на тази база да се предложат ефективни стъпки за стимулиране продажбите. .

УЧЕНИК/ОБУЧАВАН:

(име, фамилия)

(подпис)

Председател на изпитната комисия:.....

(име, фамилия)

(подпис)

**Директор/ръководител на обучаващата
институция:**.....

(име, фамилия) (подпис)

(печат на училището/обучаващата институция)

в) Примерно указание за разработване на писмен тест

- **примерно указание за работа за учениците/курсистите и примерни тестови задачи с еталон за оценяване и ключ на верните отговори**

Указание за работа

Уважаеми ученици/курсисти,

Вие получавате тест, който съдържа ... задачи с различна трудност с максимален брой точки – 100. За всеки Ваш отговор ще получите определен брой точки, показан в долния десен ъгъл след всяка задача.

Целта на теста е да се установи равнището на усвоените от Вас знания и умения, задължителни за усвояване и контрол за придобиване на втора степен на професионална квалификация по професия „Сътрудник в маркетингови дейности“, специалност „Маркетингови проучвания“.

Отбелязването на верния според Вас отговор при задачите с избран отговор е чрез знак X, а за другите типове задачи начина на отговор е описан в задачата.

При отбелязване на отговор, който искате да промените, оградете в кръгче грешното отбелязване и се подпишете пред него.

Някои задачи изискват не само познаване на учебното съдържание, но и логическо мислене, затова четете внимателно условията на задачите преди да посочите някой отговор.

Не отделяйте много време на въпрос, който Ви се струва труден, върнете се на него по-късно, ако Ви остане време.

Тестът е с продължителност астрономически часа.

ЖЕЛАЕМ ВИ УСПЕХ !

- разработване на тест

Броят и равнището на тестовите задачи по всеки критерий се определят съобразно равнището, на което трябва да бъде усвоено съответното учебно съдържание, като общият брой задачи по всеки критерий трябва да носи максималния брой точки.

1. Таксономия на Блум – равнища и примерни глаголи

Равнище	Характеристика	Глаголи
I. Знание 0 - 2 точки	Възпроизвеждане и разпознаване на информация за понятия, факти, дефиниции	Дефинира, описва, посочва, изброява, очертава, възпроизвежда, формулира, схематизира
II. Разбиране 0 - 4 точки	Извличане на съществен смисъл от изучаваната материя. Интерпретация и трансформиране на информацията с цел нейното структуриране.	Преобразува, различава, обяснява, обобщава, преразказва, решава, дава пример за..., сравнява
III. Приложение 0 - 6 точки	Пренос на нови знания и умения при решаване на проблемна или аварийна ситуация. Способност за използване на усвоената информация и формираните умения	Изчислява, демонстрира, открива, модифицира, разработва, свързва, доказва

2. Примерна матрица на писмен тест по изпитна тема № 5.

Разработва се от комисията за подготовка и оценяване на изпита - част по теория на професията, като към таблицата за критерии за оценка по всяка тема се разписват графи 3, 4 и 5.

Критерии за оценяване на изпитна тема № 5	Максимален Брой точки	Брой тестови задачи по равнища		
		I	II	III
		Знание 0-2 т.	Разбиране 0-4 т.	Приложение 0-6 т.
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>
1. Дефинира основните понятия в темата-пазар, пазарна среда, пазарно търсене	4	2		
2. Описва и очертава маркетинговата среда, в която фирмата осъществява своята дейност	6	3		
3. Обяснява същността на сегментирането на пазара. Различава сегментационните критерии и методи. Обяснява етапите на сегментиране на пазара,	24		3	2
4. Обяснява конкурентните структури на даден пазар. Изчислява резултатите за определяне позициите на дадена фирма спрямо конкурентите,	26		2	3
5. Свързва различните информационни източници за осъществяване на пазарния анализ и начините за тяхното прилагане	16		1	2
6. Демонстрира познаването на количествените и качествени методи за опознаването на даден пазар	24			4
Общ брой задачи:	22	5	6	11
Общ брой точки:	100	10	24	66
<p>При оценка на резултатите от теста максимален брой точки се поставя при отговор, съвпадащ с ключа за оценяване, както следва:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 2 точки за тестовите задачи от равнище „Знание“ • 4 точки за тестовите задачи от равнище „Разбиране“ • 6 точки за тестовите задачи от равнище „Приложение“ 				

3. Препоръчителни тестови въпроси и задачи според типа на отговора:

- 1-ва група: въпроси и задачи със свободен отговор;
- Въпроси и задачи за свободно съчинение;

- Въпроси и задачи за тълкуване;
 - **2-ра група: въпроси и задачи за допълване (с полуоткрит отговор);**
- Въпроси и задачи за допълване на дума, или фраза или елемент от чертеж/схема;
- Въпроси и задачи за заместване;
 - **3-та група: въпроси и задачи с избран отговор**
- Задачи с един или повече верни отговори;
- Въпроси за избор между вярно и грешно

4. Примерни тестови задачи

4.1. Примерна тестова задача от равнище „Знание“

Посочете кое от изброените понятия се отнася към маркетинговата макросреда

- а) конкурентна среда
- б) икономическа среда
- в) вътрешна фирмена среда
- г) потребителска среда
- д) няма верен отговор

<i>макс. 2 т.</i>

Еталон на верния отговор: б)

Ключ за оценяване:

Отговор б) – 2 точки

При посочени повече от един отговор – 0 точки

Всички останали отговори – 0 точки

4.2. Примерна тестова задача от равнище „Разбиране“

Определете вярното твърдение: Законът за търсенето гласи:

- а) ако цената на стоката намалява, купуваните количества от нея нарастват;
- б) превишаването на предлагането над търсенето предизвикват повишаването на цената на дадения продукт;
- в) ако доходите на потребителите нарастват те купуват повече и по разнообразни стоки.

<i>макс. 4 т.</i>

Еталон на верния отговор: а)

Ключ за оценяване:

Отговор а) - 4 точки;

При посочени повече от един отговор - 0 точки т;

Всички останали отговори - 0 точки;

4.3. Примерна тестова задача от равнище „Приложение“:

Попълнете пропуснатите етапи от плана за провеждане на количествено маркетингово проучване

- 1 Подбор на обектите на маркетинговото проучване
- 2
- 3
- 4 Предпредене

макс. 6 т.

Етап на верния отговор и ключ за оценяване:

- 5 Предене
- 1 Подбор на обектите на маркетинговото проучване
- 2 **Определяне на методите за регистрация на данните - 3 точки**
- 3 **Изготвяне на инструментите на проучването- 3 точки**
- 4 Определяне на продължителността и бюджета на проучването
- 5 Събиране на информацията на проучването